

emerytura brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych, jak i renta z tytułu niezdolności do pracy osiągają w województwie wartości poniżej przeciętnych dla kraju (odpowiednio 91% i 87% wartości krajowej). Pozytywną sytuację zauważyć można natomiast w przypadku indywidualnych gospodarstw rolnych. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę przekracza tu (i generalnie w okresie ostatnich dziesięciu lat przekraczał) wartość tego wskaźnika dla Polski (w ciągu ostatnich 10 lat średnio 1,4-krotnie) i oprócz dwóch lat zajmował stosunkowo wysokie pozycje (między 2. a 6.). W 2017 r. wartość przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę dla województwa kujawsko-pomorskiego stanowiła 91,1% wartości krajowej. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w województwie kujawsko-pomorskim stale wzrasta (podobnie jak we wszystkich województwach), jednak tempo jego wzrostu w stosunku do 2008 r. jest takie samo jak dla całego kraju.

13. Pośrednią miarą sytuacji materialnej mieszkańców województwa jest wielkość dochodów budżetów samorządów, pochodzących z udziału w podatku PIT (w pewnym uproszczeniu należy przyjąć, że im wyższe są wynagrodzenia mieszkańców w danym województwie, tym większa kwota trafia do budżetów samorządów). Do wszystkich samorządów z tego tytułu trafiło łącznie w województwie kujawsko-pomorskim w 2017 r. prawie 976 zł na 1 mieszkańca. Jest to około 84% średniej wartości krajowej. Wskaźnik zasięgu ubóstwa, liczony jako udział osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej granicy ubóstwa w ogóle ludności (według różnych granic ubóstwa – ustawowej, relatywnej, ubóstwa skrajnego¹¹), generalnie w okresie 2008-2017 kształtował się powyżej wartości dla kraju. W 2017 r. (według wszystkich badanych granic ubóstwa) województwo kujawsko-pomorskie znajdowało się na 9. miejscu w kraju. W 2017 r. z pomocy społecznej korzystało 172 283 mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego, co oznacza, że ich liczba w stosunku do 2012 r. uległa znacznemu spadkowi (o 29,4%)¹². W okresie od 2012 do 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim zauważalny był również znaczny spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej (o 22,7%)¹³. Niepokoić może jednak znaczny odsetek rodzin długotrwale korzystających z pomocy społecznej¹⁴ - jest to 65% korzystających, co świadczy o swoistym uzależnieniu części gospodarstw domowych od pomocy zewnętrznej. W 2017 r. 68 749 rodzin otrzymywało zasiłek rodzinny. Zasiłkiem tym objętych było 33,1% dzieci w wieku do 17 lat. Od 2008 r. systematycznie maleje zarówno liczba rodzin korzystających ze świadczenia (spadek o 38%), jak i liczba dzieci, na które rodzice świadczenie to otrzymują (spadek o 41%).
14. Do podstawowych elementów wpływających na jakość życia mieszkańców, a jednocześnie stanowiących odzwierciedlenie sytuacji materialnej ludności, należą warunki mieszkaniowe. Na zasoby mieszkaniowe województwa kujawsko-pomorskiego w 2017 r. składało się ponad 745,8 tys. mieszkań, stanowiących prawie 5,2% zasobów krajowych. W latach 2008-2017 liczba mieszkań w województwie zwiększyła się o 59,7 tys. (o 8,7%). Poziom nasycenia mieszkaniami, charakteryzowany jako liczba mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, wynosił w 2017 r. 358 mieszkań na 1000 osób, stanowiąc nieco ponad 95% wartości krajowej.
15. Rozwój społeczeństwa w dużej mierze uzależniony jest od dostępności usług publicznych. Samorząd Województwa dysponuje bardzo szczegółowym rozpoznaniem stanu rozwoju infrastruktury społecznej, prowadzonej przez wszystkie poziomy samorządów. Jest więc świadomy różnicowań w stanie rozwoju infrastruktury oraz umiejscowienia i skali istniejących niedoborów, wpływających na jakość życia i możliwości rozwoju. W kategorii problemów należy postrzegać:
 - a. Wciąż niskie wskaźniki upowszechnienia opieki żłobkowej i wychowania przedszkolnego. Z jednej strony jest to skutkiem niewystarczającego poziomu dostępności form opieki żłobkowej

¹¹ Zgodnie z definicjami BDL GUS:

Relatywna granica ubóstwa - 50% średnich wydatków (ekwiwalentnych) gospodarstw domowych.

Ustawowa granica ubóstwa - kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia z pomocy społecznej.

Granica ubóstwa skrajnego - poziom minimum egzystencji obliczany przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych. Minimum egzystencji wyznacza poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka.

¹² Lata 2012-2014 - dane ze sprawozdań MPiPS-03; lata 2015-2017 - dane OZPS

¹³ j.w.

¹⁴ Rodziny, którym udzielana jest pomoc społeczna przez okres dłuższy niż 36 miesięcy.